

Prijedlog alternativnog rješenja za neustavne odredbe Prijedloga Zakona o registru birača

Prijedlog Zakona o registru birača sadrži **diskriminatorne odredbe protivne čl. 45. Ustava Republike Hrvatske i čl. 29. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom** – radi se o odredbama čl. 64., čl. 17. st.1. i čl. 14. st. 4. Prijedloga Zakona.

Nastavak diskriminacije diskriminiranih

Naime, čl. 17. st.1. Prijedloga Zakona uvodi **novi sudski, tzv. individualizirani, postupak** u kojem će se **procjenjivati biračko pravo osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti**. Takvim sudskim postupkom izjednačava se poslovna sposobnost sa temeljnim ljudskim pravom – **biračkim pravom**, čime se te osobe **dodatno diskriminira i stigmatizira**. Biračko se pravo procjenjuje samo osobama kojima je u već prethodnom sudskom postupku potpuno oduzeta poslovna sposobnost što znači da se biračko pravo izravno i nerazdvojno veže uz institut poslovne sposobnosti. Međutim, biračko pravo nije moguće dovoditi u vezu s poslovnom sposobnošću na način kako je to učinjeno u Prijedlogu Zakona, kao ni procjenjivati ga na temelju postojanja ili ne postojanja nečije poslovne sposobnosti jer se radi **o temeljnom ljudskom - političkom pravu Ustavom zajamčenom kao univerzalno pravo svih punoljetnih hrvatskih državljana**. S druge strane, uvjeti za oduzimanje poslovne sposobnosti regulirani su Obiteljskim zakonom i kao takvi prilagođeni su zaštiti građanskih prava i obveza pojedinaca te nikako nemaju za svrhu utvrđivanje nečije sposobnosti donošenja odluka prilikom glasovanja na izborima. Temeljna svrha (djelomičnog ili potpunog) oduzimanja poslovne sposobnosti jest upravo zaštita pojedinca i njegovih prava, dok se predloženim rješenjem pojedincima oduzima njihovo temeljno ljudsko pravo. Dakle, nerazdvajanje biračkog prava od instituta poslovne sposobnosti kao pravne kategorije, čije se postojeće zakonsko uređenje pokazalo izrazito problematičnim i zastarjelim, predstavlja **reprodukciju daljnjeg nerazumijevanja invaliditeta kao socijalnog koncepta i daljnju diskriminaciju tih osoba**, sada kroz novu proceduru.

Dodatni trošak za državni proračun i opterećenje sudova

Ukoliko bi se predloženi sudski postupak proveo **za ukupno 16 620 osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti**¹ to bi značilo da će se za svaku osobu morati provesti liječnički pregled i izraditi nalaz i mišljenje liječnika, iako **nije jasno na temelju kojih kriterija će liječnici procjenjivati nečije biračko pravo** te je upitno da li je takva vrsta procjene uopće adekvatna. K tome, formulacija „ocjena biračkog prava“ je izrazito nespretna jer upućuje na nerazumijevanje odnosno ignoriranje ključne činjenice da se radi o temeljnom ljudskom pravu. Takvi pojedinačni postupci predstavljat će **značajan trošak državnog proračuna**, obzirom da će se morati **minimalno 10 milijuna kuna izdvojiti za provođenje samo liječničkih procjena**², a uz to treba uključiti i **standardne troškove redovnog sudskog postupka**. Dodatno, treba imati na

¹ Odgovor Ministarstva socijalne politike i mladih na zahtjev GONG-a radi ostvarivanja prava na pristup informaciji; Klasa: 008-01/12-01/3, Ur.broj: 519-02-2/1-12-9; Zagreb 11. listopada 2012.

² Temeljeno na procjeni da jedno vještačenje stoji najmanje 500 kn u skladu sa Pravilnikom o stalnim sudskim vještacima (NN 88/08, 008/09, 120/12).

umu kako se takav postupak, a da bi se osigurala ravnopravnost u postupanju za sve osobe potpuno lišene poslovne sposobnosti, **mora unutar istog roka provesti za svih 16 620 osoba što će predstavljati dodatno opterećenje sudova, centara za socijalnu skrb, zdravstvenih ustanova i domova te ostale državne i javne administracije.**

Potpuna neustavnost Prijedloga Zakona

Dodatno, treba naglasiti kako je **čl. 64. Prijedloga Zakona** najspornija odredba budući da propisuje kako se **osobe koje su u potpunosti lišene poslovne sposobnosti do stupanja na snagu Prijedloga Zakona smatraju osobama kojima je oduzeto biračko pravo**, što znači da se taj individualizirani postupak ni neće za njih provoditi. Radi se o **potpuno neustavnoj odredbi** jer se tim osobama ne samo uskraćuje mogućnost stjecanja biračkog prava, nego im se **biračko pravo kao temeljno ljudsko pravo retroaktivno oduzima**. Takvo je zakonsko rješenje neodrživo obzirom da **recentna sudska praksa Europskog suda za ljudska prava** (predmet *Alajos Kiss v. Hungary*)³ jasno ističe kako se **biračko pravo pojedinca ne može automatski i izravno dovoditi u vezu sa njegovim statusom poslovne sposobnosti**, jer je takvo automatsko oduzimanje biračkog prava nekog pojedinca temeljem činjenice lišenja njegovog građanskog prava **protivno Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda**.

Nadalje, Hrvatska je ratificirala **Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom** koja obvezuje države stranke da postojeća ljudska prava, koja demokratska društva već jamče svojim građanima, trebaju pod istim uvjetima osigurati i osobama s invaliditetom. Dakle, prema čl. 29. Konvencije **Hrvatska je obvezna osigurati** osobama s invaliditetom da na ravnopravnoj osnovi s drugima u potpunosti sudjeluju u političkom i javnom životu, uključujući i pravo i mogućnost da biraju i budu birani. Također, s ciljem daljnjeg snaženja zaštite prava osoba s invaliditetom Hrvatska se kroz mjere **Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. – 2015.**, a koja odražava standarde usvojenih međunarodnih dokumenata, obvezala stvoriti pretpostavke za uključivanje i sudjelovanje osoba s invaliditetom u političkom i javnom životu.

Upravo na taj suštinski problem upozorava i Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom koja u svom dopisu ističe: „*S obzirom na standarde koje je uvela Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, a njezinom ratifikacijom prihvatila i Republika Hrvatska, ne možemo pristati na polovična, nejasna, diskriminatorna i u konačnici neprovediva rješenja, stoga ponavljamo našu preporuku da se sukladno Konvenciji svim osobama s invaliditetom osigura pravo i mogućnost da glasuju i budu birani koje ovisno o svom zdravstvenom stanju i drugim razlozima kao i ostali birači mogu, ali i ne moraju konzumirati.*“⁴

Prijedlog novog, pravednijeg i ustavno prihvatljivog rješenja

Kako bi se osigurao pravedniji, jeftiniji, suvremeni i iz perspektive ljudskih prava prihvatljiv način ostvarivanja biračkog prava osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti, a kojim će se

³ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-98800>

⁴ Upozorenje na Nacrt Prijedloga Zakona o registru birača; Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Broj. POSI – 1.15.5.-435/12-01-03; Zagreb, 4. listopada 2012.

istovremeno smanjiti i onemogućiti rizik manipulacije njihovim glasovima, predložimo dva komplementarna rješenja kroz provedbeni rok od minimalno 6 mjeseci (lokalni izbori 2013. godine), a maksimalno 2 godine (do parlamentarnih izbora 2015.godine).

Prvenstveno, predložimo **brisanje odredbi čl. 17. st. 1. i čl. 14. st.4. Prijedloga Zakona** tako da se **omogući upis u registar birača svih osoba koje su dosada zbog činjenice lišenja poslovne sposobnosti bile brisane iz popisa birača, a da članak 64. glasi:**

Sve osobe koje su do stupanja ovog Zakona na snagu bile brisane iz popisa birača radi činjenice lišavanja poslovne sposobnosti stječu biračko pravo nakon njegovog stupanja na snagu te se upisuju u Registar birača.

Nadležni uredi za poslove opće uprave dužni su u roku od devedeset dana od stupanja na snagu ovog Zakona dostaviti tijelu nadležnom za vođenje Registra birača podatke o osobama koje su u potpunosti lišene poslovne sposobnosti radi njihovog upisa u Registar birača.

Ovu je izmjenu nužno uvrstiti u konačni Prijedlog Zakona o registru birača.

Potom, potrebno je da **Ministarstvo socijalne politike i mladih kroz mjere novog Akcijskog plana Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe sa invaliditetom** osigura specifičnu **podršku osobama potpuno lišenim poslovne sposobnosti** kako bi mogle ostvariti svoje biračko pravo. Naime, Državno izborno povjerenstvo i udruge osoba s invaliditetom kao budući nositelji mjera trebaju osigurati s jedne strane **formalnu i neformalnu edukaciju tih osoba** s ciljem njihova uključivanja u politički život te mogućnosti ostvarivanja biračkog prava na lokalnim i parlamentarnim izborima te s druge strane **edukaciju svih izbornih sudionika te predstavnika zakonodavne i izvršne vlasti, državne i javne službenike** te širu javnost o osnovnim načelima i načinima uključivanja osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti u politički život te o ostvarivanju njihovog biračkog prava na lokalnim i parlamentarnim izborima. Na taj se način onih 10 milijuna kuna, predviđenih za troškove provođenja diskriminatornih sudskih postupaka, može uložiti u prilagođene edukativne programe, koje inače postoje i za ostale birače.

Kada se uzme u obzir omjer broja osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti i ukupan broj birača, dolazi se do zaključka da uopće **ne postoji rizik po stabilnost izbornog sustava i rezultata izbora obzirom da broj osoba koje su dosad potpuno lišene poslovne sposobnosti iznosi svega 4 promila potencijalnih birača disperziranih kroz sve izborne jedinice na području Republike Hrvatske.** Time je mogućnost zlorabe njihovim glasovima svedena na razinu pojedinca, a što se pak prvenstveno treba i može otkloniti primjenom svih postojećih odredbi i postupaka za osiguranje slobodnih i poštenih izbora. Prema tome, **mogućnost zlorabe nikako ne može biti razlog za ograničenje ili oduzimanje biračkog prava tisućama punoljetnih osoba.**

Zaključno, usvajanjem predloženih rješenja **poslat će se snažna politička poruka kako Hrvatska poduzima mjere za uklanjanjem prepreka** za puno sudjelovanje i integraciju osoba s invaliditetom u politički život zajednice te kao takva može **poslužiti za primjer ostalim zemljama i predvodnica europskih trendova** u području socijalne inkluzije.⁵

⁵ Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske; http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/medunarodna_suradnja/jim_zajednicki_memorandum_o_socijalnom_ukljucivanju_rh/zajednicki_memorandum_o_socijalnom_ukljucivanju_hr i Akcijski plan Vijeća

„Platformu 112 – za Hrvatsku vladavine prava“ čine sljedeće organizacije:

B.a.B.e., Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), Centar za LGBT ravnopravnost, Centar za mirovne studije (CMS), Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, GONG, Kuća ljudskih prava, Pravo na grad, Srpski demokratski forum, Transparency International Hrvatska, Udruga za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama - Sjaj, Udruga za nezavisnu medijsku kulturu, Udruga za promicanje inkluzije, Udruga za promicanje istih mogućnosti, Udruga roditelja djece s posebnim potrebama "Put u život - PUŽ", Udruga za samozastupanje, Zbor istraživačkih novinara, Zelena akcija.

„Platformu 112 – za Hrvatsku vladavine prava“ podržavaju sljedeće organizacije:

Amnesty International Hrvatska, Brodsko ekološko društvo, Centar inkluzivne potpore IDEM, Centar za građanske inicijative Poreč, Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć Vukovar, Centar za podršku i razvoj civilnog društva DELFIN Pakrac, Eko Pan, Eko-eko Komin, Ekološko turistička udruga Šolte, Eko-Zadar, Forum za slobodu odgoja, Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba Dodir, Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet, Hrvatski savez slijepih, Iskorak - Centar za prava seksualnih i rodni manjina, Koalicija udruga Info zona, Koalicija udruga u zdravstvu, Koordinacija udruga za djecu, Krka Knin, Kurziv - platforma za pitanja kulture, medija i društva, Lezbijska grupa Kontra, MIRamiDA Centar regionalne razmjene mirovnih iskustava, Mirovna grupa Oaza Beli Manastir, Mreža mladih Hrvatske, Multimedijalni institut, Projekt građanskih prava Sisak, Radio Mreža, Roditelji u akciji, Udruga Delta, Fade In – Fantastično dobra institucija, Savez udruga stanara Hrvatske (SUSH), Socijalna politika i uključivanje (SPUK), Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbing, Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Međimurske županije, Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce, Udruga za promicanje ljudskih prava i medijskih sloboda CENZURA PLUS, Udruga Protagora, Udruga za razvoj civilnog društva SMART, Udruga za zaštitu ljudskih prava i humanitarne aktivnosti "Dalmatinski odbor solidarnosti-DOS", Volonterski centar Zagreb, Zelena Istra, Zeleni Osijek, Zeo Nobilis, Ženska soba.